

Forfatter: Baggesen, Jens

Titel: Udrag fra Labyrinten

Citation: Baggesen, Jens: "Labyrinten eller Reise gennem Tydskland, Schweitz og Frankrig", i Baggesen, Jens: *Labyrinten eller Reise gennem Tydskland, Schweitz og Frankrig*, udg. af TORBEN BROSTRØM , Gyldendal, 1971), s. 85. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-baggesen06-shoot-idm139952570940496/facsimile.pdf> (tilgået 02. maj 2024)

Anvendt udgave: Labyrinten eller Reise gennem Tydskland, Schweitz og Frankrig

den skjønneste Deel af Byen. Græsk Eleganz udmærkede Husets udvortes Beskaffenhed, og Romersk Urbanitet Huusherrens Levemaade. Hans Kone, der som *Cordelia* intet Indtryk havde gjort paa min Phantasie – thi hele Virkningen af denne Rolle tilhørte aldeles *Shakespear* – indtog ganske mit Hierte, som *Madame Schrøder*. Hendes egentlige, og maaskee eeneste Rolle er Konens, Huusmoderens, og Vertindens – uden for Skuepladsen. Hun vandt meer end hun tabte ved denne Bemærkning i min Agtelse. En god Huusmoders Rang er uendelig ophøiet over en ypperlig Skuespillerindes; thi det er dog upaatvivlelig mere magtpaaliggende at opfylde de fuldkomne Pligter for Alvor, end at opfylde de ufuldkomne for Spøg. Men hvi spiller hun da? For hendes Mands Skyld! Men hvi iader han hende spille? Fordi hans Kierlighed uidentvivi gjør ham blind for hendes Naturmangler. Paa denne Maade kan jeg allene opløse det Problem, hvi den smagfulde kunstforstandige *Schrøder* ofte giver sin Kone hendes Evne langt overstigende Roller.

Om Eftermiddagen fulgtes vi ad til Comedien og saae *Beaumarchais Eugenie*. Men naar man har seet Frue *Baronesse Krudener* spille denne Rolle, erindrer man intet andet. Jeg kan ikke tænke mig *Eugenie* under nogen anden Gestalt – jeg drømte mig tilbage i Kiøbenhavn under Opførelsen – og saae bestandig *Eugenie* uden at see paa Stykket.

Aftenen tilbragte vi meget behageligen atter hos Hamburgs *Garrick*. Han udlod sig med sin Misfornøjelse, der ofte gaaer til Græmmelse, over hans morsomme, kiedefulde, utaknemmelige Post, en Omstændighed, der ikke lidet forundrede mig. Af alle tænkelige Bestillinger sagde han, er kun een ubehageligere end den, at være *Skuespiller* – den nemlig, at være *Skuespil-Director*; at være begge Dele i een Person overgaaer næsten al menneskelig Taalmodighed – hvis Byrden ikke leutes ved rigeligt Udkomme og opmuntrende Hæder. Men, sagde jeg, den kildrende Følelse af sit Kunstnerværd, den Tilfredshed, som altid er forbunden med overvundne Vanskeligheder, med lykket og til Mesterværk fuldendt Arbeid, og endelig Arbeidet selv, *ipse voluptas**, skulde alt dette ikke i det mindste opveie de der-

* – der selv er Lyst.

med forbundne Ubehageligheder? og gives der vel nogen Kunstflid i Verden, som mere umiddelbar lønner sig selv, end Skuespillerens? Min Forundring blev Studsen, da han forsikkrede mig, at hans Spil var saa langt fra at være forbunden med Lyst, at han tvertimod, hvad den Følelse, som ledsagede det, angik, ligesaa gjerne vilde høvle, smede, eller lære Børn A B C, som forestille *Kong Lear*, eller spille nogen anden af de ham kjerreste Roller. De er altsaa, igientog jeg, ikke *Kong Lear* selv imedens De er paa Skuepladsen, ikke selv skuffet i det De skuffer alle andre? – Troer De, svarte han, at det vilde lykkes mig, at faae Tilskueren til at glemme Schrøder hvis jeg et Øieblik selv var Lear – eller indbilde dem, at de see *Kong Lear*, hvis jeg noget Øieblik glemte Schrøder? – De er altsaa under Spillet bestandig kold? – Saa kold, at jeg imellem Scenerne og Acterne spiller Directurens Rolle, som om jeg bestandig havde staaet i Coullisserne. Min Varme er fysisk og ikke aandelig, det er Anstrængelsens og ikke Begeistringens. – Sandeligt sagde jeg, jeg havde ikke troet, at der var en saadan Lighed imellem *at gjøre Vers og skuespille*. Rigtig nok kiender jeg intet koldere, tørrere Slidarbeide end det første; men deels havde jeg troet, at det sidste, formedelst den dermed forbundne sandselige Bevægelse, maatte være af en anden Beskaffenhed, deels, at der manglede mig til hin Arbeidet ledsagende Lyst kun Evnen til at arbeide meesterlig. *Vesemageren* træller, kun *Digteren* leger, tænkte jeg. Min eeneste Trøst, naar jeg hørte tale om den Henrykkelse, hvormed den ægte Begeistring henhvirvler Poeten midt under sit Arbeide ved Praasen under Lofttaget mellem Muser og Grattier paa elysiske Enge, i Paphiske Lunde, ja selv Gud veed hvormange Siriusmile hen iblandt Himlens yderste Stierner; og jeg i slige Omstændigheder fornåm saa lidet af alt dette, at Musene tvertimod ofte foruroligede mig med deres Kraslen og Piben, medens Fødderne frøs paa det kolde Gulv, og alle de Stierner jeg opdagede, vare de, jeg af og til selv tegnede paa Papiret over hver nye Strophe; min eeneste Trøst i denne ydmygende Sammenligning var en Anecdote, man fortalte mig om *Lessing*, der engang skal have sagt, at hans varmeste Scene har kostet ham den største Kulde. – Hvad Skuespilleren angaaer, sagde *Schrøder*, da troer jeg virkelig egen Kulde i høieste Grad nødvendig for at

vedligeholde andres Varme. Skuespilleren maae, for altid at glemmes, aldrig glemme sig, og denne kolde, strænge, kritiske Opmærksomhed er *Labor*; men sandelig intet mindre end *Volutas*.

Samtalen blev meer og meer underholdende. *Schrøder* taler med megen Bestemthed og Fynd, hans Kone med megen Finhed og Lethed. Vi bleve eenige om, at Sentensen: *Labor ipse Volutas* i den Forstand, hvori den almindelig tages, kan anvendes paa ethvert Arbeide, kun ikke paa Kunstnerens.

Schrøder er altsaa ikke Skuespiller af Tilbøielighed, og spiller ikke *con amore*. Det er imidlertid den ypperste Skuespiller i Europa – hvorledes hænger dette sammen med hint almindelige Muncheld: *Det er Lysten, som driver Værket?*

For at forklare dette, maa man see lidt dybere i dette Ordspørgs Mening, end vel almindelig sees. Uagtet *Schrøder* spiller med Ulyst, vil man dog komme efter, naar man har fundet Ordspørgets rette Forstand, at det kan forklares om ham. Lysten driver Værket, hedder det. Rigtig! Men hvad om det var Lysten til Frugten af Arbeidet, og ikke til Arbeidet selv, som driver? Sulte og tørste, slaae og lade sig slaae ihjel, pidske og skamskiænde sig, er upaatvivlelig i sig selv ingen Fornøielse. Imidlertid seer man adskillige Personer, uden at være tvungne dertil, give sig af med deslige Forretninger – og det er her meer end i noget andet Tilfælde Lysten, som driver Værket. Men hvilken Lyst? Hos den første Lysten til *Guld*, hos den anden Lysten til *Ære*, hos den tredje Lysten til *Himmeriges Rige*. Lysten driver Værket hos Kunstneren; men hvad egentlig Fornøielse er der i at staae Dag ud og Dag ind, og stryge Farver an og slette dem ud igien paa en Voxdug? Hvad Fornøielse er der i at hugge med en Meisel i en Træ- eller Steenblok? og hvori bestaaer den Fryd, i gienemvaagede Nætter at skrive lange og korte Linier paa et Stykke Papir, som naar efter hundrede Udstrøgninger og Forandringer, de lange ere blevne korte, og de korte lange nok, see ud som en Stii i *Tredielectie*? Og naar nu Kunstneren, som almindeligst, er fattig, og (hvad man her i vort kolde Norden i det mindste om Vintren sikkert kan gjøre Regning paa) med forfrosne Fingre maa stryge og hugge og smøre – sandelig! lad endog Kunstbegeistringen være nok saa varm, der hører dog virkelig næsten